

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Соловйова О.В.

КОМПОЗИЦІЙНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕЦЕНЗІЙ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню структурно-композиційних та комунікативно-прагматичних особливостей кінорецензій на матеріалі професійних та аматорських рецензій написаних в 2017-2022 роках. Наведено основні характеристики композиційних елементів, комунікативних стратегій та тактик, які використовують автори для досягнення інформативної, емоційної та оцінної функції, що забезпечують вплив на читача.

Ключові слова: професійна та аматорська кінорецензія, композиція, комунікативна стратегія, комунікативна тактика

Summary. The article is devoted to the study of structural-compositional and communicative-pragmatic features of film reviews based on the material of professional and amateur reviews written in 2017-2022. The main characteristics of compositional elements, communicative strategies, and tactics used by authors to achieve informative, emotional, and evaluative functions that influence the reader are given. The outcome of the analysis proves that though being considerably alike in a general set of functions, components, strategies, and tactics, both types of movie reviews differ in the emphasis and realization of the dialogue between the author and his/her readers. In general, amateur reviews adapt the storytelling style. In the review, the author is the hero of the story, as his previous experience and experiences related to the film are essential. In professional reviews, the personality of the author is completely leveled. At the same time, experience and emotions eliminate from the structure of amateur reviews the details of technical characteristics, the creators, and references. Similar differences are observed on the communicative-pragmatic level. Amateur reviews fit into the paradigm of the modern viewer: constant

change of tactics, appeal to emotions, primarily positive ones, and emphasis on the viewing experience. Common to both types of reviews is also a decrease in the interest of review authors in expressing a call to action through the use of different practices. Reviewers appeal to the audience, but often do not recommend or call the reader to action directly.

Key words: *professional and amateur movie reviews, composition, communicative strategy, communicative tactics*

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки поняття рецензії розглядається багатьма науковцями. За Л.Є. Кройчиком основною рисою рецензії, яка вирізняє її з-поміж інших жанрів є те, що вона зображає об'єктивну дійсність, що знаходить реалізацію у різноманітних видах мистецтва, науки та публіцистики. Метою рецензії є допомога читачеві зрозуміти суть того, що оцінюється і створити власне бачення проблеми [3, с. 155].

В сучасному світі відповідно до традиційної класифікації, рецензію відносять до аналітичних жанрів, оскільки вона мала на меті дати критичну оцінку фільму. Проте, кінорецензія містить в собі й інформаційну складову. У минулому рецензія була консервативним структурованим жанром, метою якого було виявити чи фільм вартий уваги глядача. У цьому процесі головною була постать самого рецензента, який через призму свого бачення, оцінював фільм, не даючи жодних особистих коментарів. На додаток до цього, кінорецензія не мала жодного естетичного значення. На сучасному етапі розвитку кінокритики рецензентом може виступати будь-яка людина, яка хоче висловити власну думку на рахунок певного фільму. Відбуваються зміни й у структурі кінорецензії: автори часто уникають використання деяких структурних елементів через те, що читачі надають перевагу коротшим текстам. Крім того, як зазначають дослідники сучасної публіцистики, “монологічні за формальними ознаками тексти дедалі більше нагадують діалогічні” [4, с. 6]. “Про діалогізацію текстів рецензій свідчать певні маркери адресованості: наприклад, автор може звертатися безпосередньо до читача з питанням, порадою тощо або може зосереджувати його увагу на певних значущих моментах” [2, с. 187].

Спрямованість тексту рецензії на вплив на інтелектуальну та емоційну складові особистості читача є визначальною для її структурно-композиційної будови і зумовлює наступні особливості рецензії: аналітичність, оцінність та інформативність змісту рецензії; публіцистичність, емоційність, експресивність, рекламність, лапідарність її стилю. Зміни у структурі тексту та його мовному оформленні визначаються первинністю чи вторинністю типологічних рис рецензії, а їхній обов'язковий чи факультативний характер залежить від комунікативної функції конкретного тексту рецензії [5].

З метою визначення відмінностей між традиційною формою рецензії професійного типу та аматорськими рецензіями було проаналізовано 20 кінорецензій, що були написані в 2017-2022 роках. Аналіз структурно-композиційних особливостей професійних та аматорських рецензій дозволив нам прийти до висновку, що основна різниця між ними полягає у залученні самого автора рецензії, його досвіду та переживань.

Звернемось до компонентів структури, які ми зафіксували і ранжували на основі частоти їхнього використання в двох проаналізованих типах рецензій. Інформацію подано у таблиці 1.

Як можна побачити з таблиці в площині спільних обов'язкових компонентів знаходяться такі важливі для розуміння цінності фільму блоки як персонажі/актори, сюжет, переваги та висновки. Звернемо увагу на те, що переваги ми віднесли до обов'язкових компонентів, в той час як недоліки – це спільний додатковий компонент рецензій. Навіть рецензії, які можна вважати негативними (2 бали з 5), все одно наводили переваги фільму, а ось негативних аспектів частина авторів уникала. Все ж таки, загальне мета написання рецензій в більшості проаналізованих випадках полягала у висвітленні інформації та впливу, а не знеціненні самого фільму.

Порівняння компонентів структури професійних та аматорських рецензій

Компоненти	Обов'язкові	Додаткові	Відсутні
Спільне для обох видів рецензій	“Персонажі/актори”, “Сюжет”, “Переваги”, “Висновок”.	“Недоліки”	-
Професійні рецензії	“Вступ”, “Згадки про інші твори”	“Творці”, “Технічні характеристики”	“Власний досвід”, “Рекомендації”, “Емоції”
Аматорські рецензії	“Власний досвід”, “Емоції”	“Вступ”, “Згадки про інші твори”, “Творці”, “Рекомендації”	“Технічні характеристики”

Щодо відмінностей між типами блоків професійних та аматорських рецензій, то з таблиці 1 видно, що вони полягають у рівні деталізації для професійних рецензій і введення особистості автора для аматорських. Загалом аматорські рецензії наближаються за компонентами до варіанту сторітелінгу. В рецензії автор – герой оповіді, оскільки важливі його попередній досвід та переживання, пов'язані з моментом перегляду фільму. І ось читач вже хоче відчувти ті самі емоції, тому відгукується на його рекомендацію. В професійних рецензіях особистість автора повністю знівельована, так, звичайно, є оцінка і висновок, але відсутній той досвід, що дозволяє нам приєднатись до рецензента. В той самий час, досвід і емоції виштовхують з структури аматорських рецензій деталі технічних характеристик, інколи і творців, і згадки про інші джерела.

Ще один факт, що хотілось би відмітити, це відсутність рекомендацій у професійних рецензіях. Хоча за шаблонами написання рецензії оцінка переваг і недоліків мала б завершуватись саме певним закликком до читача, цей блок було зафіксовано лише в аматорських рецензіях. При цьому заклик не завжди було адресовано читачу, інколи автор звертався до творців або продюсерів, як-от: *“Maybe it's time for Rowling to gracefully open her storytelling sandbox for others to dabble within”* [7].

При аналізі структурно-композиційних компонентів професійних та аматорських рецензій найбільшу складність викликало

саме визначення композиції. Блоки рецензій часто виступають у органічному поєднанні 2, 3 або навіть 4 блоків в 1-2 реченнях, наприклад:

Блоки “Творці”, “Згадки про інші твори”, “Персонажі/актори”, “Переваги”: *“Adapted from the book by Margot Lee Shetterly, Allison Schroeder and Theodore Melfi’s screenplay provides the perfect template for this successful rendering. The casting only sweetens the pot”* [7].

Блоки “Особистий досвід”, “Згадки про інші твори”: *“Stand By Me and The Shawshank Redemption are both excellent, with Stand By Me being my personal favorite movie based on a King story (even if Shawshank is the overall better film). Carrie, Misery and The Shining also come to mind, though King himself wasn’t satisfied with the latter. I liked Silver Bullet and find it underrated among King adaptations”* [7].

Тому, варто зазначити, що наші висновки щодо композиції, які ми візуалізували у рис. 1, точні для професійних рецензій, але приблизні для аматорських.

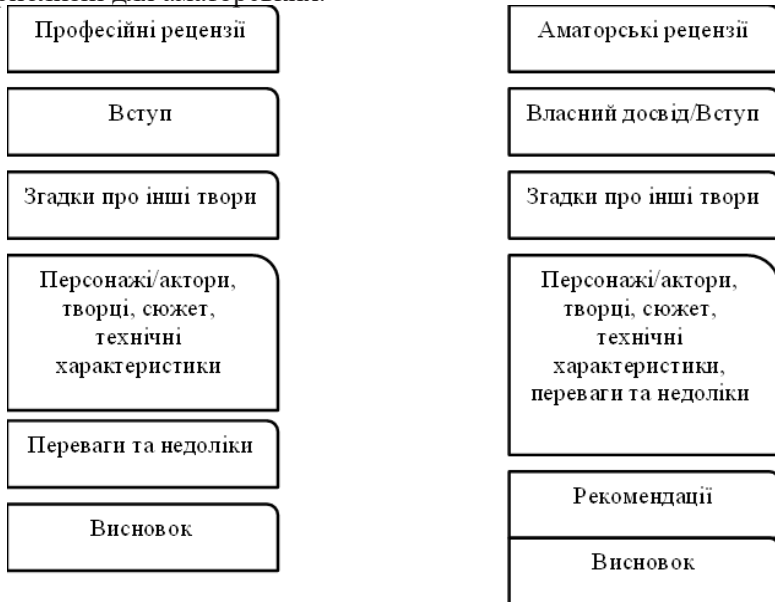

Рис. 1. Композиції професійних та аматорських рецензій

Як ми бачимо в композиції обох видів рецензій також є багато спільного: початок і завершення всіх рецензій досить традиційні. Основний блок так само розміщує різні комбінації деталей, переваг та недоліків. Основна відмінність – це більш чітка і структурована композиція професійних рецензій та менш регламентована композиція аматорських.

Загалом, можемо зробити висновок, що попри схожість підходів до композиції обох видів рецензій, аматорська рецензія вирізняється більшим ступенем свободи стосовно розміщення компонентів, введення особи автора рецензії у її текст та широтою закликів та оцінок. Професійні рецензії, хоча й є публіцистичними творами, все ж відповідають певним очікуваним шаблонам, більш стримані та містять більше деталей. Якщо говорити про особливості рецензії, то за допомогою структури обидва види зберігають в різних обсягах аналітичність, оцінність та інформативність змісту рецензії; публіцистичність, емоційність, експресивність, рекламність та лапідарність її стилю.

В комунікативно-прагматичній площині функції кінорецензії зводяться до наступного: “кінорецензія виконує щонайменше дві головні функції: аналіз і оцінка фільму та вплив на читача; сюди також можна віднести інформативну, рекламну та розважальну функції” [1, с.6]. Отже, саме такі ілюкутивні сили ми визначаємо як основні для кінорецензій.

Для аналізу реалізації вищевказаних функцій через комунікативні стратегії ми обрали класифікацію Т. А. Толмачової, яка пропонує типологію комунікативних стратегій, що ґрунтується на групах мовленнєвих актів, об’єднаних схожими комунікативними функціями:

1) інформативна комунікативна стратегія – сукупність мовленнєвих дій, націлених на повідомлення / отримання необхідної інформації, що здійснюють прямий або прихований вплив на вербальну/невербальну поведінку співрозмовника;

2) оцінно-впливова комунікативна стратегія – сукупність мовленнєвих дій, спрямованих на здійснення аксіологічного впливу на співрозмовника, вербальне вираження емоційної оцінки, стану, думки, формування бажаних для мовця асоціацій та порівнянь, прагнення створити необхідну комунікативну атмосферу, апеля-

цію до цінностей, настанов співрозмовника, вербалізацію оцінних суджень та емоцій, що їх супроводжують;

3) емоційно-впливова комунікативна стратегія – сукупність мовленнєвих дій, які виражають емоційний стан співрозмовника: схвалення, похвала, оцінне судження – думка, симпатія, антипатія;

4) регулятивно-спонукальна комунікативна стратегія – тип або лінія поведінки одного з комунікантів у конкретній ситуації спілкування, що співвідноситься з планом досягнення глобальних/локальних комунікативних цілей у межах усього сценарію функціонально-семантичної репрезентації інтерактивного типу і пов'язана з інтенцією автора персуазивного (переконливого) повідомлення. Спрямована вона на керування поведінкою партнера, виражає безпосереднє спонукування до здійснення дії (порада, прохання, скарга, вимога, наказ, аргументація тощо);

5) конвенційна комунікативна стратегія, яка може бути двох типів: соціально-конвенційна комунікативна стратегія (встановлення, розвиток, підтримання, розірвання контакту) і комунікативна стратегія організації мовленнєвого висловлювання та підтримання уваги [6, с. 96].

Аналіз рецензій на комунікативно-прагматичному рівні підтвердив факт домінування інформативно-комунікативної стратегії в професійних рецензіях. Для аматорських відгуків ця стратегія не менш важлива, проте на першому місці все ж розташовується оцінно-впливова комунікативна функція. Тактики занурення в фільм та презентації об'єкта рецензії відрізняються в обох видах: мовні ходи опису деталей та фактів наявні в професійних рецензіях, в той час, як рецензенти-аматори вдаються здебільшого до характеристики героїв, опису уривків сюжету, опису досягнень.

Спільним для обох видів рецензії є значуща перевага позитивної оцінки над негативною. Аматорські рецензії реалізують емоційно-впливову та регулятивно-спонукальну стратегії частіше ніж професійні стратегії. Це твердження правдиве і з точки зору видів тактик і їхньої частоти використання. Це говорить, в першу чергу, про ставлення автора до своєї аудиторії. Часто професійний критик не вводить свою особистість і власні емоції в рецензію, аналіз та деталі фільму є більш важливими, що підтверджує і той факт, що жодна професійна рецензія не пропускає тактики занурення в

фільм та презентацію об'єкта рецензії. Аматор, своєю чергою, ділиться своїм досвідом, розповідає про вплив, який мав на нього фільм. Тому ми зустрічаємо самопрезентацію автора у 8 випадках з 10, а інколи самоциткування.

Спільним для обох видів рецензії також є зниження інтересу авторів відгуків до висловлення спонукання до дії через використання різних практик. Рецензенти апелюють до аудиторії, проте часто не рекомендують і не закликають читача до дій напряду.

Загалом, на нашу думку, при всій подібності комунікативних функцій, що їх виконують кінорецензії, основна різниця полягає в зсуві, який попередньо зазнала сама кіноіндустрія. Від насичення інформацією і аналізу, який глядач мав зробити при перегляді фільму, суспільство перейшло до сприйняття фільмів як розваг. Аматорські рецензії за своїми прагматичними особливостями вписуються в парадигму сучасного глядача: постійна зміна тактик, апелювання до емоцій, в першу чергу позитивних, наголос на досвіді при перегляді. Сухі дані про вартість фільму, звукорежисерів та операторів не можуть вплинути на бажання переглянути/не переглянути певний фільм, а от подорож по світу вражень і емоцій, описана автором, успішно це робить.

Література:

1. Брежнева Д. Д. Жанрово-стилистические и когнитивные особенности кинорецензии как вида массово-информационного дискурса: автореф. дис. На соискание уч. степени канд. фил. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Москва, 2013. 27 с.
2. Зьомко У. В. Лінгвокультурні, текстотвірні та гендерні особливості рецензії у кінокритиці (на матеріалі англійської та німецької мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2019. 20 с.
3. Кройчик Л. Е. Система журналистских жанров. *Основы творческой деятельности журналиста*. СПб., 2000. С. 125–168.
4. Кудинова Л. В. Автор – текст – аудитория: проблемы диалога в публицистике: автореф. дисс. ... канд. філол. наук: 10.01.10. Воронеж, 2009. 22 с.
5. Ляшенко Т. С. Структурно-композиційні, лінгвостилістичні та прагматичні особливості тексту мистецтвознавчої рецензії (на

- матеріалі німецьких газет): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2004. 201 с.
6. Толмачева Т.А. Методический потенциал использования коммуникативных стратегий иноязычного речевого поведения в процессе обучения иностранному языку в языковом вузе. Мир науки, культуры, образования. №4(11). 2008. С. 95-98. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskiy-potentsial-ispolzovaniya-kommunikativnyh-strategiy-inoazychnogo-rechevogo-povedeniya-v-protssesse-obucheniya/viewer> (дата звернення: 02.11.2021).
 7. Rotten Tomatoes: Movies | TV Shows | Movie Trailers. URL: <https://www.rottentomatoes.com/> (дата звернення: 06.05.2022).